

Piotr Kowolik

"Idee, słowa, czyny", Stanisław
Gawlik, Grzegorz Piramowicz, Opole
2006 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (36-37), 305-306

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Piotr KOWOLIK

Recenzja książki: STANISŁAW GAWLIK, Grzegorz Piramowicz – idee, słowa, czyny, Opole 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, ss. 164.

Kim był tytułowy bohater monografii prof. zw. dr. hab. Stanisława Gawlika? Jezuitą, pedagogiem i działaczem Komisji Edukacji Narodowej żyjącym w latach 1735–1801. Znany i ceniony nauczyciel, przeciwnik nauczania pamięciowego i kar cielesnych. Popierał metody pogładowe, jasność wypowiedzi oraz więź wychowania moralnego z umysłowym i fizycznym. Do osiągnięcia tego miały służyć pochwały i nagrody, dobry przykład, dobre uczynki i współzawodnictwo.

Powstanie Komisji Edukacji Narodowej dało G. Piramowiczowi możliwość szerszej działalności pedagogicznej. Propagował utylitaryzm, tj. tworzenie „szkół życia” służących całemu narodowi, kształcących zarówno umysł, jak i charakter.

Monografia składa się z czterech rozdziałów, które w bardzo wyrazisty sposób charakteryzują osobowość Piramowicza (poglądy pedagogiczne, dorobek piśmienniczy, wielorakość poczynań organizacyjnych) koncepcyjnie zwróconą ku przyszłości.

Rozdział I – *Grzegorz Piramowicz – przedstawiciel polskiego oświecenia* (s. 15–59) poświęcony został ważnym etapom życia Piramowicza, działalności w Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwie do Ksiąg Elementarnych (był redaktorem ustaw i twórcą przepisów). Piramowicz – przedstawiciel polskiego oświecenia, proboszcz w Kurowie, Maciejowicach, Końskich i Międzyrzeczu Podlaskim, kapłan, nieustrudzony nauczyciel, wizytator szkół i głęboki patriota.

W rozdziale II – *Ogólna charakterystyka twórczości piśmienniczej Grzegorza Piramowicza* (s. 61–82) autor pracy ukazuje twórczość piśmienniczą Piramowicza, główne czynniki wyznaczające jej kierunki oraz najważniejszą problematykę. Na stronach książki przywołane zostały najważniejsze utwory pedagogiczne, które miały w swoim założeniu ukazać ich aktualności edukacyjnej, politycznej i społecznej, bogactwa wartości – szczególnie ideowych.

Rozdział III – *Spółeczność szkolna w myśli pedagogicznej Grzegorza Piramowicza* (s. 83–115) wyodrębnia w sposób naturalny problematykę społeczności szkolnej, do której zalicza: nauczycieli, rodziców i szkołę. Rozważania te wynikają z wystąpień Piramowicza na posiedzeniach Towarzystwa

do Ksiąg Elementarnych, znaleźć je można w korespondencji krajowej i zagranicznej, pismach urzędowych i publikacjach prasowych.

W rozdziale IV – *Kierunki wychowania wszechstronnego* (s. 117–145) ukazane zostały poglądy pedagogiczne Piramowicza na następujące kwestie wychowawcze: wychowanie moralne, patriotyczne, do pracy i fizyczne. Stanowi to pewnego rodzaju *novum* podstaw rodzimej pedagogiki praktycznej i teoretycznej.

Praca poprzedzona została wstępem (s. 9–13), a zamknięta zakończeniem (s. 148–152). Całości dopełnia zestaw wybranej literatury, spis fotografii (w liczbie 8) oraz indeks nazwisk i miejscowości.

Zastosowana w niniejszym opracowaniu metoda badawcza to tak zwana monografia pedagogiczna. Ponadto metoda analizy treści, która posłużyła do ujawniania cech treści, tj. opisu zawartości tekstów, do odczytywania modeli, a więc pewnych konstruktów społecznych, moralnych, działań, zachowań, myślenia. Wykorzystane metody badawcze w pełni spełniły swój cel.

Brakuje publikacji poświęconych osobie sekretarza Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych – G. Piramowicza, które by przybliżyły współczesnemu Czytelnikowi tego bez reszty oddanego oświacie powszechnej reformatora polskiej szkoły. Ponadto pioniera szkolnictwa ludowego, niosącego oświatę na obszary wiejskie.

Stwierdzam, że celem badań prezentowanych w pracy było przedstawienie rozproszonych materiałów faktograficznych (encyklopedie, słowniki biograficzne i prasa, np. „Kurier Lubelski”). Ponadto Autor podjął się penetracji źródeł w archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Państwowym w Lublinie, Archiwum Generalnym Towarzystwa Jezusowego w Rzymie, Muzeum Czartoryskich w Krakowie, parafii ormiańskokatolickiej pod wezwaniem św. Trójcy w Gliwicach.

Praca ma charakter zarówno poznawczy, jak i kształcący. Można przypuszczać, że trafi ona do rąk historyków wychowania, studentów uczelni kształcących nauczycieli. Praktyk znajdzie w niej pewne odniesienia wychowawcze, które skutecznie można by wykorzystać w dzisiejszej rzeczywistości edukacyjnej.

Monografię wyróżnia dbałość o język, komunikatywność przekazu, definicyjne uściślenie pojęć i stosowanych terminów. W tym miejscu nie zaspokoję rosnącej zapewne ciekawość Czytelników, którzy już teraz chcieliby wiedzieć, czym są zapisane w tytule monografii: „idee, słowa i czyny”.

Namawiam zainteresowanych tematem do interesującej lektury. Pragnę dodać od siebie (po lekturze książki), że zebrany i naukowo opracowany materiał teoretyczny i analityczny, w niniejszej pozycji jest bez wątpienia cennym źródłem wiedzy z zakresu pedagogiki – historii wychowania.